

پیش بینی نگرش به شایعه از طریق ویژگی‌های شخصیتی، عواطف

مثبت و منفی و بهزیستی روانشناختی

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۷/۳۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۰/۹/۲۵

مژگان سپاه منصور^۱

علی دلاور^۲

مجید صفاری نیا^۳

چکیده

این پژوهش با هدف پیش‌بینی نگرش به شایعه از طریق ویژگی‌های شخصیتی، عواطف مثبت و منفی و بهزیستی روانشناختی انجام شد. پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل تمامی کارمندان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران بود که از میان آنها ۲۰۸ نفر به شیوه نمونه‌گیری چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای سنجش شامل پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت (کاستا، مک کری، ۱۹۸۹) عاطفه مثبت و منفی (باناس، ۱۹۸۸) بهزیستی روانشناختی (ریف، ۱۹۸۹) و نگرش به شایعه (لیتمن و بزو، ۲۰۰۴) بود. داده‌ها از طریق همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام به گام تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد ویژگی‌های شخصیتی وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری ۲۰٪، عواطف منفی ۲۷٪ و هدفمندی در زندگی ۲۳٪، از واریانس نگرش به شایعه را تبیین می‌کنند. در مجموع نتایج پژوهش حاضر توجه به برخی از ویژگی‌های شخصیتی، عواطف و بهزیستی روانشناختی را در نگرش به شایعه محرز ساخت.

کلید واژه‌ها: نگرش، شایعه، ویژگی‌های شخصیتی، عواطف مثبت - منفی، بهزیستی روانشناختی.

۱- نویسنده مسئول: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، drsepahmansour@yahoo.com

۲- دانشگاه علامه طباطبائی

۳- دانشگاه پیام نور، صندوق پستی: ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵، تهران، ایران

Predicting attitude towards rumor through the personality characteristics, positive–negative affect & psychological health

Mojgan sepahmansour

Ali delavar

Majeed saffarinia

The aim of this research was to predict of attitude towards rumor through the personality characteristics, positive-negative affect and psychological health. Method of research was correlation and statistical population was the employees of Islamic Azad university, among them 208 employess were selected by using multistage random sampling method. The assessment tools included a Big-five-factor personality questionnaire (Costa & mccrre ,1989) , positive-negative affect (Panas, 1988), psychological health (Ryff, 1989) and attitudes toward gossip (Litman, pezzo, 2004). The data were analyzed using correlation and stepwise regression analysis.

The results showed that personality characteristics of conscientiousness and agreeableness%20, negative affect%27, and purpose in life %23, could significantly predict attitude towards rumor.

Keywords: attitude, rumor, personality, positive-negative affect, psychological health.

مقدمه

شایعه^۱، یکی از پدیده‌های اجتماعی است که همواره توجه پژوهشگران و اندیشمندان به ویژه روانشناسان اجتماعی را به خود جلب کرده است. علی‌رغم تاریخ طولانی مطالعه شایعه، ساختار آن همچنان روشن نیست، پژوهش‌های اندکی درباره آن انتشار یافته است و سؤال‌های زیادی در قلمرو آن بی‌پاسخ مانده است. (دیفونزو^۲، بوردیا^۳، ۲۰۰۷). لذا نیاز به انجام پژوهش‌های جامع که عوامل مهم و تأثیرگذار بر پدیده شایعه را مورد بررسی قرار دهد ضرورت دارد (گورین^۴، ۲۰۰۳).

شایعه، خبر یا اطلاعات تأیید نشده‌ای است که در موقعیت‌هایی از ابهام، خطر یا تهدید بالقوه انتقال می‌یابد. (دیفونزو، بوردیا، ۲۰۰۷). و به طور کلی از لحاظ محتوا چهار جنبه را در برمی‌گیرد: اول آنکه شایعه یک عبارت خبری است (لیو^۵، ۱۹۹۱)، دوم آنکه شایعه میان مردم رد و بدل شده و اغلب دهان به دهان انتقال می‌یابد. (روزنو^۶، ۲۰۰۱)، سوم آنکه شایعه دارای یک هدف جدی است و به موضوعات مهم مردمی می‌پردازد. (روزنو، کیمل^۷، ۲۰۰۰) و سرانجام آنکه شایعه خبری تأیید نشده است و براساس شواهد مدون یا قابل استنادی شکل نگرفته است (آگنس^۸، ۱۹۹۶).

تأثیرات شایعه بر ابعاد و حیطه‌های گوناگون نظیر اقتصاد و تجارت (دیفونزو، بوردیا، ۱۹۹۸) رفتار سازمانی، بهره‌وری و امنیت شغلی (دیفونزو، بوردیا، ۲۰۰۰)، مدیریت بحران و مواجهه با بلایای غیرقابل پیش‌بینی (مولکا- دانیلسن^۹، بیک^{۱۰}، ۲۰۰۸) و تبیین و معنابخشی به رویدادها (شیبوتنی^{۱۱}، ۱۹۶۶)، به اثبات رسیده است.

-
- 1- Rumor
  - 2- Difonzo
  - 3- Bordia
  - 4- Guerin
  - 5- Lev
  - 6- Rosnow
  - 7- Kimmel
  - 8- Agnes
  - 9- Molka- Danilesen
  - 10- Beke
  - 11- Shibutani

شایعه، یک پدیده چند بعدی و انعکاسی از نگرش‌ها، عواطف، باورها و ارزش‌های فردی، اجتماعی و اخلاقی است (لیتمن^۱، بزو^۲، ۲۰۰۵). عوامل موقعیتی موقعیتی و شرایط اجتماعی، یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر نگرش به شایعه است. هنگامی که در محیط ابهام زیادی وجود دارد مردم خلاقانه می‌کوشند تا به وقایع معنا بخشیده و آنها را مورد تعبیر و تفسیر قرار دهند از اینرو به هر نوع اطلاعاتی توجه نشان می‌دهند و نگرش مثبت به شایعه ایجاد می‌شود، در واقع می‌توان شایعه را نوعی حل مسئله جمعی^۳ دانست (زانگ زی لی، زانگ زی کیونگ^۴، ۲۰۰۹). نتایج پژوهش‌ها بیانگر آن است که بین مشکلات اجتماعی و اقتصادی در جوامع مانند خشونت، شورش، رشوه خواری، تهدید و ابهام با میزان فعالیت شایعه رابطه وجود دارد (فاین^۵، ۲۰۰۵).

ویژگی‌های شخصیتی، یکی دیگر از عوامل مؤثر بر نگرش به شایعه است. پژوهش‌هایی که رابطه ویژگی‌های شخصیتی با نگرش به شایعه را مورد بررسی قرار داده‌اند به این نتیجه دست یافته‌اند که بین برون‌گرایی^۶ و تجربه‌پذیری^۷ (لیتمن، لیتمن، بزو، ۲۰۰۴، آنتونی^۸، ۱۹۹۲) و اضطراب^۹ (کلی^{۱۰}، ۲۰۰۴؛ کیمل^{۱۱}، کیفر^{۱۲}، ۱۹۹۱) با نگرش و انتقال شایعه رابطه وجود دارد. فرایندهای شناختی از جمله اسناد علی^{۱۳}، خطای تداعی^{۱۴}، پیشگویی^{۱۵} (اندرسون^{۱۶} و همکاران، ۱۹۹۶)، باور، حس کنترل و درک افراد از اهمیت موضوع شایعه (دیفونزو، بوردیا، ۲۰۰۷)، اغلب در شایعه نهفته است. سوگیری‌های ادراکی یا محدودیت‌های حافظه با الگوهای

1- Litman

2- Pezzo

3- Collective problem-solving

4- Zhangzili-zhangzi-qiong

5- Fine

6- Extraversion

7- Openness to experience

8- Anthoney

9- Anxiety

10- Kelley

11- Kimmel

12- Keefer

13- Causal attribution

14- Illusory association

15- Prediction

16- Anderson

تغییر محتوای شایعه نظیر ساده سازی، تشدید کردن، افزودن و هماهنگ کردن شایعه با ذهنیات خود رابطه دارد (روزنو، ۱۹۹۱).

هیجان^۱ و عاطفه^۲ از عوامل پیش‌بینی کننده نگرش به شایعه به شمار می‌آیند. موقعیت‌های ناآشنا و غیرمعمول موجب بروز هیجان و عواطف گوناگون در افراد می‌شود که بر چگونگی نگرش و واکنش به شایعات تأثیرگذار است (کلی، ۲۰۰۴). همچنین بین عواطف منفی از قبیل غم، اندوه، اضطراب، افسردگی و ناامیدی با نگرش به شایعه رابطه وجود دارد (لیتمن، پزو، ۲۰۰۴).

انگیزه‌های ارتقای خود^۳ و روابط بین فردی^۴ که از مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی^۵ به شمار می‌آیند از دیگر عوامل پیش‌بینی کننده نگرش به شایعه و انتقال آن محسوب می‌شود. افراد به دلیل نگرانی از اثرات منفی شایعات منفی تلاش می‌کنند تا شایعات مثبت را به دوستان خود انتقال دهند، اما چنانچه انتقال شایعات منفی به دوستان نزدیک موجب مقابله مؤثر آنان با وقایع شود، شایعات منفی انتقال می‌یابد (گورین، ۲۰۰۳). همچنین انگیزه ارتقای خود یا نیاز به داشتن احساس مثبت درباره‌ی خود موجب می‌شود تا افراد در برابر شایعاتی که عزت نفس آنان را تهدید می‌کند مقاومت نشان دهند، در مقابل در برابر اطلاعاتی که عزت نفس آنان را افزایش می‌دهد به راحتی متقاعد می‌شوند (کوهن^۶، آردنسون^۷، استیل^۸، ۲۰۰۰).

در جمع‌بندی پایانی از مبانی نظری و پژوهشی می‌توان گفت، نگرش به شایعه با عوامل متعددی نظیر ویژگی‌های شخصیتی، انگیزه‌های روانشناختی، عوامل شناختی و عواطف مثبت و منفی در ارتباط است. با توجه به اهمیت موضوع شایعه و عدم وجود پژوهش‌های مدون در ایران هدف این پژوهش بسط و گسترش دانش مربوط به این حوزه در ایران است.

- 1- emotion
- 2- Affect
- 3- Interpersonal relationship- enhancement
- 4- self- enhancement
- 5- psychological Health
- 6- Cohen
- 7- Aronson
- 8- Steele

در همین راستا این پژوهش درصدد یافتن پاسخ به این سؤالات است؛ آیا بین نگرش به شایعه با ویژگی‌های شخصیتی، عاطفه مثبت و منفی و بهزیستی روانشناختی رابطه وجود دارد؟ کدام یک از مجموعه ویژگی‌های شخصیتی، عاطفه مثبت و منفی و بهزیستی روانشناختی قادر به پیش‌بینی نگرش به شایعه است؟

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی^۱ (تحلیل رگرسیون^۲) است. که طی آن ویژگی‌های شخصیت، عواطف مثبت و منفی و بهزیستی روانشناختی به عنوان متغیرهای پیش‌بین و نگرش به شایعه به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شده است. جامعه آماری شامل تمامی کارمندان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران در سال ۱۳۹۰ بود که از بین آنها ۲۰۸ نفر به شیوه نمونه‌برداری چند مرحله‌ای انتخاب شدند. این تعداد براساس پیشنهاد استیون^۳ (۱۹۹۶، به نقل از هومن، ۱۳۸۷) که حداقل ۱۵ نفر را برای هر متغیر پیش‌بین در تحلیل رگرسیون پیشنهاد نموده، مکفی در نظر گرفته شد. شیوه نمونه‌برداری به این ترتیب بود که ابتدا لیستی از دانشگاه‌های آزاد شهر تهران تهیه شد، سپس ۳ دانشکده در واحد تهران شمال، تهران مرکز و تهران جنوب انتخاب و لیست دانشگاه‌های موجود در هر یک از دانشگاه‌ها تهیه و به شیوه تصادفی از هر واحد دانشگاهی ۴ دانشکده انتخاب و از بین اداره‌های موجود در هر دانشکده به طور تصادفی ۲ اداره انتخاب و کارمندان آن اداره به عنوان افراد نمونه انتخاب شدند. میانگین سن افراد نمونه ۲۳ سال و میانگین سطح تحصیلات آنان لیسانس بود. متغیرهای جمعیت شناختی در جدول ۱، براساس سن، میزان تحصیلات و وضعیت تأهل آزمودنی‌ها انعکاس یافته است.

ابزار سنجش

پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت (NEO)^۱؛ برای اندازه‌گیری ویژگی‌های شخصیتی از پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت فرم کوتاه که کاستا و مک کری (۱۹۸۹) با ۶۰ سؤال و مقیاس پاسخگویی پنج درجه‌ای (کاملاً موافقم=۱ تا کاملاً مخالفم=۵) تهیه و ارائه کردند و پنج عامل روان رنجوخویی^۲ (N)، برونگرایی (E)، تجربه‌پذیری (O)، وظیفه‌شناسی^۳ (C) و توافق‌پذیری^۴ (A) را مورد سنجش قرار می‌دهد استفاده شد. ضرایب همبستگی بین نمره‌های شاخص‌های فرم بلند و فرم کوتاه این پرسشنامه را به ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۹۰، ۰/۹۱، ۰/۷۷، ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند (حق‌شناس، ۱۳۸۵). همچنین آلفای کرونباخ برای شاخص‌های روان رنجور خوئی، برونگرایی، تجربه‌پذیری، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری به ترتیب برابر با ۰/۸۶، ۰/۷۷، ۰/۷۳، ۰/۶۸ و ۰/۸۱ گزارش شده است (حق‌شناس، ۱۳۸۵). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس‌های روان رنجور خوئی، برونگرایی، تجربه‌پذیری، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی به ترتیب برابر با ۰/۷۵، ۰/۷۷، ۰/۸۰، ۰/۷۵ و ۰/۷۷ به دست آمد. یک نمونه از سئوال‌ات این پرسشنامه بدین شرح است؛ من آدم نگرانی نیستم.

مقیاس عاطفه مثبت و منفی پاناس^۵؛ برای اندازه‌گیری عواطف مثبت و منفی از مقیاس عاطفه مثبت و منفی پاناس (PANAS) که توسط واتسون^۶، کلارک^۷ و تلچن^۸ تهیه و ارائه شد و ۲۰ احساس (۱۰ احساس مثبت و ۱۰ احساس منفی) را در قالب کلمات مورد سنجش قرار می‌دهد و به طور کلی در یک مقیاس پنج درجه‌ای (کاملاً موافقم=۱ تا کاملاً مخالفم=۵) ارزیابی می‌شود، استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس برابر با ۰/۸۵ گزارش شده است و ضرایب همبستگی درونی مؤلفه‌ها و کل مقیاس شواهدی دال بر روایی سازه^۹ آن فراهم

- 1- Big five personality factor
- 2- neuroticism
- 3- conscientiousness
- 4- agreeableness
- 5- positive and negative affect (PANAS)
- 6- watson
- 7- clark
- 8- Techlen
- 9- construct validity

ساخت که این ضرایب از ۰/۷۴ تا ۰/۹۴ متغیر و تمامی آنها معنادار بود. (ابوالقاسمی، ۱۳۸۲) در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسشنامه برای عاطفه مثبت ۰/۸۹ و عاطفه منفی ۰/۹۰ به دست آمد.

پرسشنامه بهزیستی روانشناختی^۱، برای اندازه‌گیری بهزیستی روانشناختی از پرسشنامه بهزیستی روانشناختی ریف^۲ (۱۹۸۹) با ۸۴ سؤال و مقیاس پاسخگویی شش درجه‌ای (کاملاً موافقم = ۱ تا کاملاً مخالفم = ۶) استفاده شد. از بین کل سئوالات ۴۴ سؤال به صورت مستقیم و ۴۰ سؤال به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه شش عامل ارتباط مثبت با دیگران، خودمختاری، تسلط بر محیط، رشد شخصی، هدمندی در زندگی و پذیرش خود را مورد سنجش قرار می‌دهد. ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس‌های فوق به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۳، ۰/۶۸، ۰/۷۵، ۰/۷۶، ۰/۷۷، گزارش شده است (فراهانی، ۱۳۸۷). یک نمونه از سوالات پرسشنامه بدین شرح است اکثر افراد مرا شخصی دوست داشتنی و مهربان می‌دانند.

پرسشنامه نگرش به شایعه^۳؛ برای اندازه‌گیری نگرش به شایعه از پرسشنامه نگرش به شایعه که لیتمن و پزو (۱۹۸۷) با ۲۹ سؤال و مقیاس پاسخگویی پنج درجه‌ای (کاملاً موافقم = ۱ تا کاملاً مخالفم = ۵) تهیه و ارائه کردند استفاده شد. این پرسشنامه براساس گزارش لیتمن و پزو (۱۹۸۷) از روایی سازه مطلوبی برخوردار است و آلفای کرونباخ ۰/۸۵ برای آن گزارش شده است. در این پژوهش تحلیل عاملی اکتشافی^۴ (چرخش واریماکس) روایی ساز این پرسشنامه را مستند ساخت و آلفای کرونباخ آن ۰/۷۲ به دست آمد. یک نمونه سؤال این پرسشنامه به این شرح است: مشغولیت ذهنی را به شایعه‌پردازی ترجیح می‌دهم.

روش اجرا و تحلیل؛ پرسشنامه‌های پژوهش به صورت خود گزارش دهی در فروردین تا تیر ۱۳۹۰ و در فاصله زمانی ۴۰ تا ۵۰ دقیقه پاسخ داده شدند. داده‌ها از

1- psychological Health questionnaire

2- Riff

3- attitudes towards gossip

4- exploratory factor analysis

طریق ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام^۱ با استفاده از بسته آماری برای علوم اجتماعی نسخه ۱۶^۲ (SPSS16) تحلیل شدند.

یافته‌ها

در جدول ۲ میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش برای نگرش به شایعه و مؤلفه‌های شخصیتی، عاطفه مثبت و منفی و مؤلفه‌های بهزیستی روان شناختی ارائه شده است. چنانکه در جدول ۲ مشاهده می‌شود نگرش به شایعه با برون گرایی، توافق‌پذیری، وظیفه‌شناسی، عاطفه منفی، تسلط بر محیط، رشد شخصی، هدفمندی در زندگی، پذیرش خود ($P \leq 0/01$) و ارتباط مثبت با دیگران ($P \leq 0/05$) همبستگی مثبت و معناداری دارد. اما با روان رنجورخویی و انعطاف‌پذیری، عاطفه مثبت و خودمختاری دارای رابطه معنادار نیست.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون که در جدول ۳ ارائه شده است نشان می‌دهد رگرسیون متغیر نگرش به شایعه از روی ویژگی‌های شخصیتی از لحاظ آماری معنادار است. ضرایب همبستگی در مدل ۱ بین متغیر پیش بین وظیفه‌شناسی و متغیر ملاک نگرش به شایعه ۰/۳۵ و در سطح ($P < 0/01$) و ضرایب همبستگی در مدل ۲ بین متغیرهای پیش بین وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری و متغیر ملاک نگرش به شایعه ۰/۴۰ در سطح ($P < 0/01$) است. با توجه به معناداری رگرسیون از شاخص ضریب شیب بتا برای تبیین سهم هر یک از متغیرهای پیش‌بین در واریانس متغیر نگرش به شایعه استفاده می‌شود. نتایج ضریب بتا نشان می‌دهد در مدل ۱ از میان متغیرهای لحاظ شده در این تحلیل متغیر پیش بین مسئولیت‌پذیری از ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند ۳۵ درصد از واریانس نگرش به شایعه را پیش‌بینی نماید. در مدل ۲ متغیر دلپذیر بودن از ویژگی‌های شخصیتی وارد معادله می‌شود که در این مدل توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی می‌توانند ۲۰ درصد از واریانس نگرش به شایعه را به طور معناداری پیش‌بینی کنند. ...

همچنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد، رگرسیون متغیر نگرش به شایعه از روی مقیاس عاطفه منفی از لحاظ آماری معنادار است. نتایج ضریب بتا نشان داد $t = 4/09$ ، $B = 0/41$ مقیاس عاطفه منفی می‌تواند ۲۷ درصد از واریانس نگرش به شایعه را پیش‌بینی نماید.

چنانکه در جدول ۳ مشاهده می‌شود متغیر نگرش به شایعه از مؤلفه‌های بهزیستی روان‌شناختی از لحاظ آماری معنادار است. ضرایب همبستگی در مدل ۱ بین متغیر پیش‌بین هدفمندی در زندگی و متغیر ملاک نگرش به شایعه ۰/۲۳ در سطح $p < 0/01$ است.

با توجه به معناداری رگرسیون از شاخص ضریب شیب بتا برای تبیین سهم متغیر پیش‌بین استفاده شد. با توجه به نتایج ضریب بتا ($B = 0/29$ ، $t = 3/41$) هدفمندی در زندگی از ابعاد بهزیستی روان‌شناختی می‌تواند ۲۳ درصد از واریانس نگرش به شایعه را پیش‌بینی کند.

Archive of SID

جدول ۱ - توزیع فراوانی و درصد فراوانی آزمودنی ها بر اساس سن ، میزان تحصیلات و وضعیت تأهل آزمودنی ها

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
سن آزمودنی	پایین تر از ۲۰ سال	۱۲/۵
	۲۱ - ۲۵	۳۲/۷
	۲۶ - ۳۰	۱۸/۸
	۳۱ - ۳۵	۱۰/۱
	۳۶ - ۴۰	۸/۷
	۴۱ - ۴۵	۸/۲
	۴۶ - ۵۰	۳/۸
	۵۱ - ۵۵	۲/۴
	۵۶ - ۶۰	۲/۹
میزان تحصیلات	زیر دیپلم	۷/۲
	دیپلم	۳۰/۳
	فوق دیپلم	۱۳
	لیسانس	۳۸/۹
	فوق لیسانس	۶/۷
	دکتری	۰/۵
	کل	۹۶/۶
وضعیت تأهل	بی پاسخ	۳/۴
	متأهل	۴۷/۱
	مجرد	۴۹
	کل	۹۶/۲
	بی پاسخ	۳/۸
نمونه کل ۲۰۸ نفر		

جدول ۲ - میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرها

میانگین	انحراف معیار	شاید به نگرش به خوبی	روان رجحور خوبی	برون نگرایی	تجربه پذیری	توافق پذیری	وظیفه شناسی مثبت	عاطفه بودن منفی	ارتباط مثبت با دیگران	خودمختاری	تسلط بر محیط	رشد شخصی	زندگی هدفمندی در	پذیرش خود
۷۵/۹۵	۱۲/۱۱	۱												
۳۷/۸۳	۶/۵۳	-۰/۰۱												
۳۰/۸۷	۶/۱۲	۰/۲۱ ^{**}	-۰/۳۲ ^{**}											
۳۰/۰۷	۴/۹۹	۰/۰۰۴	۰/۱۹ ^{**}	۰/۰۸										
۲۸/۷۵	۵/۹۰	۰/۳۲ ^{**}	-۰/۲۲ ^{**}	۰/۴۶ ^{**}	۰/۰۲									
۲۶/۵۴	۷/۹۳	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۱ ^{**}	۰/۵۰ ^{**}	۰/۱۴ [*]	۰/۴۵ ^{**}								
۲۴/۰۳	۵/۲۰	-۰/۰۶	۰/۳۷ [*]	-۰/۳۷ ^{**}	-۰/۰۲	-۰/۴۰								
۳۱/۲۰	۸/۰۶	۰/۲۷ ^{**}	-۰/۳۷ ^{**}	۰/۲۰ ^{**}	-۰/۱۴ [*]	۰/۲۲ ^{**}	۰/۱۱							
۴۰/۸۱	۸/۱۷	۰/۱۵ ^{**}	-۰/۲۴ ^{**}	۰/۳۷ ^{**}	-۰/۰۳	۰/۳۰ ^{**}	-۰/۲۶ ^{**}	۰/۱۳ [*]						
۴۳/۶۶	۷/۳۴	۰/۱۳	-۰/۰۷	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۱۲	-۰/۱۵ [*]	-۰/۰۴	۰/۴۸ ^{**}					
۴۰/۳۵	۹/۵۴	۰/۲۲ ^{**}	-۰/۳۶ ^{**}	۰/۳۴ ^{**}	-۰/۰۱	۰/۳۴ ^{**}	-۰/۳۲ ^{**}	۰/۲۶ ^{**}	۰/۶۱ ^{**}	۰/۴۴ ^{**}				

جدول ۳ - R^2 و آماره های تغییر در R^2 و ضرایب رگرسیون هر مدل

مدل	R	مجدور R	B	Beta	t	سطح مغناداری
ویژگی های شخصیتی NEO	۰/۳۵	۰/۱۲	۶۱/۴۶		۲۲/۳۵	۰/۰۰۰
			۰/۵۴	۰/۳۵	۵/۵۰	۰/۰۰۰
۲	۰/۴۰	۰/۱۶	۵۳/۲۷		۱۳/۴۱	۰/۰۰۰
			۰/۴۰	۰/۲۶	۳/۶۷	۰/۰۰۰
			۰/۴۱	۰/۲۰	۲/۸۱	۰/۰۰۵
عاطفی بودن مثبت و منفی	۰/۲۷	۰/۰۷	۶۳/۱۱		۱۹/۴۷	۰/۰۰۰
			۰/۴۱	۰/۲۷	۴/۰۹	۰/۰۰۰
بهبزبستی	۰/۲۳	۰/۰۵	۶۳/۹۸		۱۷/۷۳	۰/۰۰۰

بحث

نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی با نگرش به شایعه همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد، همچنین ویژگی‌های شخصیتی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی قادر به پیش‌بینی نگرش به شایعه است. این یافته با نتایج پژوهش‌های لیتمن و پزو (۲۰۰۴)، آنتونی (۱۹۹۲) همسویی دارد. از لحاظ نظری دلیل این امر آن است که افراد دارای ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و توافق‌پذیری افراد اجتماعی، اهل گفتگو، خوشبین، معاشرت‌پذیر، کنجکاو و انعطاف‌پذیر هستند که تمایل به دریافت و تبادل اطلاعات دارند لذا تمایل و نگرش مثبت بیشتری به شایعات نشان می‌دهند. از مشخصه‌های افراد وظیفه‌شناس، دقت، باریک‌بینی و حساس بودن است که دارا بودن چنین صفاتی ممکن است افراد را به سمت توجه به شایعات و موشکافی و تحلیل اطلاعات سوق دهد.

توان پیش‌بینی عواطف منفی در نگرش به شایعه از دیگر یافته‌های این پژوهش است. این یافته با یافته‌های گزارش شده توسط کلی (۲۰۰۴)، لیتمن و پزو (۲۰۰۴)، دیفنزو، بردیا (۲۰۰۷) همخوانی دارد. بر اساس ادبیات روانشناختی موجود، یکی از مهم‌ترین عواطف منفی موثر در نگرش شایعه اضطراب و نگرانی است. افراد دارای اضطراب بالا جهت کاهش اضطراب و افزایش حس کنترل بر محیط تمایل بیشتری به پذیرش و انتقال شایعات نشان می‌دهند.

در بررسی رابطه نگرش به شایعه با ابعاد بهزیستی روانشناختی مشخص شد بین ابعاد بهزیستی روانشناختی ارتباط مثبت با دیگران، پذیرش خود، رشد شخصی، هدفمندی در زندگی و تسلط بر محیط با نگرش به شایعه رابطه مثبت و معنا دار وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های گورین (۲۰۰۳) و کوهن و همکاران (۲۰۰۰) همسویی دارد. از آنجایی که پذیرش و ارتقای خود یکی از مهم‌ترین انگیزه‌های انسانی است هنگامی که افراد با اخبار یا شایعاتی که به هر طریق عزت نفس را در آنها ارتقا می‌بخشد مواجه می‌شوند ممکن است به راحتی متقاعد شوند و بالعکس در برابر اخباری که عزت نفس آنها را تهدید می‌کند مقاومت نشان می‌دهند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد از بین مولفه‌های بهزیستی روانشناختی هدفمندی در زندگی توان پیش‌بینی نگرش به شایعه را دارد. در جهت تبیین این یافته

می‌توان بیان کرد همانطور که بردیا، دیفونزو (۲۰۰۷) تاکید کرده‌اند معنا بخشی به رویدادها و وقایع یکی از اهداف مهم شایعه پردازی است افراد هدفمند در زندگی که همواره برای معنابخشی به زندگی تلاش می‌نمایند به ویژه هنگام وجود ابهام و تردید ممکن است به شایعات نگرش مثبت نشان دهند.

در مجموع نتایج پژوهش حاضر توجه به برخی از ویژگی‌های شخصیتی، عواطف مثبت و منفی و بهزیستی روانشناختی را در نگرش به شایعه محرز ساخت. در زمینه‌های پیشنهادها پژوهشی می‌توان گفت ارتباط سایر متغیرهای روانشناختی با نگرش و انتقال شایعه مورد پژوهش قرار گیرد. برای افزایش قابلیت تعمیم و بررسی دوباره متغیرها، این پژوهش در شهرهای دیگر ایران نیز تکرار شود. همچنین از آنجایی که فقدان ابزار معتبر در سنجش شایعه پژوهش در این حیطه را با مشکل مواجه ساخته است توصیه می‌شود در پژوهش‌های آتی ساخت ابزارهای معتبر سنجش شایعه مورد توجه قرار گیرد. از لحاظ کاربردی نیز پیشنهاد می‌شود آگاه ساختن افراد جامعه در مورد فرایند شایعه به ویژه در سه مرحله تولید، ارزشیابی و انتقال و اثرات مهم اجتماعی بر افراد جامعه از سوی پژوهشگران و محققان و مسئولین ذی ربط مورد توجه بیشتری قرار گیرد. در خاتمه تفاوت‌های جنسیتی و متغیرهای جمعیت شناختی از قبیل سن، میزان تاهل و سطح تحصیلات مورد بررسی قرار نگرفته، که امید است در پژوهش‌های آتی مورد توجه قرار گیرد.

منابع

ابوالقاسمی، ف. (۱۳۸۲)، اعتباریابی و هنجاریابی مقیاس عاطفه مثبت و منفی (PANA) پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان، ۷۰-۸۰.

حق شناس، ح. (۱۳۸۵). طرح پنج عاملی ویژگی‌های شخصیت. چاپ اول، شیراز: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز.

مشهدی فراهانی، م. (۱۳۸۷) اثر بخشی زوج درمانی عقلانی - هیجانی - رفتاری در کاهش باورهای غیر منطقی و افزایش رضا مندی زناشویی و بهزیستی و روانشناختی. رساله دکتری روانشناسی، تهران، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه

هومن، ح. ع. (۱۳۸۷). مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل. چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.

- Agnes, M.(1996). Webster's new world dictionary and the saurus. New York: simon and Schuster.
- Anderson, C.A., Kurll,D.S., Weiner, B.(1996). Explanations: processes and consequences Social psychology : Handbook of basic principles. New York : Guilford press.
- Anthony, S.(1992) . The influence of personal characteristics on rumor knowledge and transmission among the deaf. American Annals of the Deaf, 137 , 44-47.
- Cohnen, G.L., Aronson, J., Steele, C.M.(2000). When beliefs yield to evidence: Reducing biased evaluation by affirming the self - Personality and social psychology Bulletin, 26 , 1157-1164.
- Di Fonzo,N.,Bordia ,p.(2007) .Rumor psychology. American psychological association. Washington. DC.
- Difonzo, N., Bordia , P.(2000) . How top PR professionals handle hearsay: corporate rumors, their effects and strategies to manage them. Public relations review , 26, 173-190.
- Difonzo, N., Bordia, P.(1998) . A tale of two corporations: Managing uncertainty during organizational chang. Human resource management , 37 , 295-303.
- Fine, G.A Heath , C.,Campion – Vincent, V.(Eds).(2005). Rumor mills: the social mipact of rumor and legand. Chicago: Aldine.
- Guerin, B.(2003). Language use as a social strategy: Areview and an analytic framework for the social science. Review of General psychology. 7.251-298.
- Kelley, S.R.(2004) . Rumors in Iraq. Unpublished master's thesis . Naval postgraduate school , Monterey. CA. Retrieved November 16 , 2004 , form <http://theses.nps.navy.mil>.
- Kimmel, A.J., Keefer, R.(1991). Psychological correlates of the transmission and acceptance of rumors about AIDS. Journal of Applied social psychology, 21 , 1608-1628.
- Lev,M.(1991).Carter stock drops again on rumors. The New York Times, p.D 4.
- Litman, J.A, Pezzo , M.V.(2005). Individual differences in attitudes towards gossip. Journal of personality and individual differences , 38, 963- 980.

- Molka- Danielsen , J.,Beke,T.(2008). Rumors interplay in disaster management . international Journal of Risk Assessment and management , 9 ,334-350.
- Rosnow , R.L(2001). Rumor and gossip in interpersonal interaction and beyond: A social exchange perspective. Washington .DC :American psychological association.
- Rosnow, R.L.(1997). Inside rumor : A personal Journey. American psychologist , 46,484-496.
- Rosnow,R.L., Kimmel, A.J. (2000). Rumor . New York : Oxford university press and American psychological Association.
- Shibutani, T.(1966). Improvised news. A sociological study of rumor. Indianapolis , IN:Bobbs. Merrill.
- Zhang,Zi. Li., Zhang, Zi. Qiong. (2009). An interplay model for rumour spreading and emergency development. Journal of physica A, 38 , 4159-4166.

Archive of SID